

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
CEZARY BANASIŃSKI**

DDK-61-44/05/MOK

Warszawa, 19 lipca 2006 r.

DECYZJA Nr DDK- 8/2006

Na podstawie art. 23 e w związku z art. 23 a ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080), po przeprowadzeniu - **na wniosek Rzecznika Ubezpieczonych** - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów**, uznaje, że działania **Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji Warta S.A.** z siedzibą w Warszawie, polegające na:

- nierównym traktowaniu ubezpieczających jako strony umowy ubezpieczenia w związku z brakiem zwrotu przez Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji Warta S.A. części składki na rzecz nabywcy pojazdu, gdy składka jemu przypisana jest niższa od uprzednio pobranej od zbywcy pojazdu w ramach ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych,

naruszają obowiązek zakładu ubezpieczeń w zakresie prawidłowego ustalania składki za w/w ubezpieczenie określony w przepisach art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 r., Nr 124, poz. 1152, Dz.U. z 2004 r., Nr 26, poz.225, Nr 96, poz. 959, Nr 141, poz.1492, Nr 273, poz. 2703, Nr 281, poz. 2778, Dz.U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1396) oraz art. 18 ust. 4 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. z 2003 r., Nr 124, poz. 1151, Dz.U. z 2004 r. Nr 91, poz. 870 oraz Nr 96, poz. 959, Dz.U. z 2005 r., Nr 83, poz.719, Nr 143, poz. 1204, Nr 183, poz. 1538, Nr 184. poz.1539, Nr 167, poz. 1396) i jako takie

stanowią praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 23 a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

i stwierdza zaniechanie jej stosowania od dnia 14 lutego 2006 r.

UZASADNIENIE

W dniu 14 września 2005 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Prezes Urzędu), wszczął – na wniosek Rzecznika Ubezpieczonych (także Wnioskodawca) - na podstawie art. 44 ust. 1 w związku z art. 100a ust. 1 pkt 2 oraz art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zw. także uokik, postępowanie wobec Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji Warta S.A. z siedzibą w Warszawie (także Zakład Ubezpieczeń, Spółka) w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na

nierównym traktowaniu ubezpieczających jako strony umowy ubezpieczenia poprzez brak dokonania przez Zakład Ubezpieczeń zwrotu części składki na rzecz nabywcy pojazdu, gdy składka jemu przypisana jest niższa od uprzednio pobranej od zbywcy pojazdu w ramach ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, co mogło naruszać obowiązek Zakładu Ubezpieczeń w zakresie prawidłowego ustalania składki za w/w ubezpieczenie poprzez działanie niezgodne z przepisami art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, zw. ustawą o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK oraz art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

W opinii Wnioskodawcy, Zakład Ubezpieczeń nierówno traktował nabywców pojazdów, którzy nie wypowiedzieli w terminie 30 dni od daty nabycia pojazdu umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych i korzystali, jako następcy prawni, z umów ubezpieczenia OC zbywców pojazdów. Nierówność w traktowaniu nabywców pojazdów polegała na dokonaniu ponownej kalkulacji składki wyłącznie w sytuacji, gdy szkodowość nabywcy kształtowała się na wyższym poziomie niż szkodowość zbywcy pojazdu. Rekalkulacja taka nie była dokonywana, gdy szkodowość nabywcy kształtowała się na niższym poziomie niż szkodowość zbywcy pojazdu.

Zdaniem Wnioskodawcy, praktyka ta mogła naruszać obowiązek Zakładu Ubezpieczeń w zakresie prawidłowego ustalania składki za w/w ubezpieczenie oraz stanowić działanie niezgodne z przepisami art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK oraz art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Jak podnosił Wnioskodawca, ustawodawca w art. 31 ust. 2 o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK nakłada na zakład ubezpieczeń obowiązek dokonania ponownej kalkulacji składki należnej dla nabywcy pojazdu – jeżeli nabywca nie wypowie umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych w terminie 30 dni od daty nabycia pojazdu. Zgodnie z brzmieniem przepisu ponowna kalkulacja składki powinna uwzględniać zniżki oraz zwwyżki obciążające nabywcę pojazdu. Konsekwencją tych działań powinno być dostosowanie wysokości należnej składki od nabywcy do poziomu wynikającego z systemu taryf w danym zakładzie ubezpieczeń.

Postanowienie o wszczęciu postępowania wraz z zawiadomieniem o wszczęciu postępowania, doręczono Zakładowi Ubezpieczeń w dniu 19 września 2005 r. (karty nr 25-29).

W pismach z dnia 30 września 2005 r. (doręczonych do Urzędu w dniu 10 października 2005 r.; karty nr 30-32), z dnia 13 lutego 2005 r. (doręczonych do Urzędu w dniu 14 lutego 2005 r.; karty nr 64-65), z dnia 3 marca 2005 r. (doręczonych do Urzędu w dniu 3 marca 2005 r.; karty nr 70-74), z dnia 23 marca 2005 r. (doręczonych do Urzędu w dniu 23 marca 2005 r.; karta nr 83) Zakład Ubezpieczeń przedstawił swoje stanowisko odnośnie do postawionego zarzutu.

W piśmie z dnia 30 września 2005 r. Spółka wyjaśniła, iż dokonuje ponownej kalkulacji składki w każdym przypadku, gdy nabywca pojazdu, który nie wypowiedział w terminie 30 dni od daty nabycia pojazdu umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych i korzysta, jako następca prawny, z umów ubezpieczenia OC zbywcy. Po przeprowadzeniu ponownej kalkulacji Zakład Ubezpieczeń:

a) dochodzi dopłaty różnicy składki od nabywcy w przypadku gdy składka należna ustalona wg kryteriów przysługującej tej osobie jest wyższa od składki opłaconej przez zbywcę pojazdu,

b) nie pobiera żadnej dodatkowej opłaty, a jednocześnie nie zwraca części składki nabywcy, gdy składka należna od nabywcy (za okres po dniu sprzedaży pojazdu) jest niższa od składki opłaconej przez zbywcę za dany okres.

Zakład Ubezpieczeń podniósł, iż przedmiotowa praktyka, stosowana przy rekalkulacji składki, nie może być uznana za bezprawną z uwagi na brak odpowiednich regulacji prawnych, na podstawie których Zakład Ubezpieczeń byłby zobowiązany do zwrotu części składki.

W dniu 18 listopada 2005 r. Prezes Urzędu wystąpił do Ministerstwa Finansów jako do instytucji odpowiedzialnej za przygotowywanie projektów ustaw ubezpieczeniowych z prośbą o stanowisko odnośnie do interpretacji przepisów art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK oraz art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

Pismem z dnia 2 stycznia 2006 r. (karta nr 48), Prezes Urzędu zawiadomił Zakład Ubezpieczeń oraz Wnioskodawcę o zakończeniu postępowania dowodowego w przedmiotowej sprawie. Jednocześnie został wyznaczony 7 dniowy termin na zapoznanie się stron z aktami niniejszej sprawy. Pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń zapoznał się z aktami sprawy w dniu 13 stycznia 2006 r. (karty nr 51-57), natomiast pełnomocnik Rzecznika Ubezpieczonych w dniu 19 stycznia 2006 r. (karty nr 58-59).

Jednocześnie, zgodnie z zasadą, wyrażoną w art. 10 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.) strony postępowania zostały poinformowane o możliwości wypowiedzenia się przed wydaniem decyzji co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań.

Odnosząc się do zebranych w postępowaniu materiałów, Zakład Ubezpieczeń w dniu 14 lutego 2006 r. (karty nr 64-65) poinformował Prezesa Urzędu o przekazaniu w dniu 13-14 lutego 2006 r. do wszystkich jednostek organizacyjnych Spółki wytycznych, regulujących tryb postępowania w wypadku dokonywania przez Zakład Ubezpieczeń ponownej kalkulacji składki z tytułu udzielanej ochrony ubezpieczeniowej, o której mowa w art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych. Ponadto, Zakład Ubezpieczeń podtrzymał wcześniejsze stanowisko, iż niedokonywanie zwrotu składki na rzecz nabywcy pojazdu nie nosiło cech bezprawności, bowiem kwestia ta nie została w przepisach precyzyjnie uregulowana. Ze względu na nie przekazanie do Prezesa Urzędu dokumentu, na podstawie którego wprowadzono przedmiotowe zmiany, Prezes Urzędu pismem z dnia 22 lutego 2006 r. (karty nr 67-68) wezwał Zakład Ubezpieczeń do przesłania do UOKiK kopii dokumentu, poświadczonej za zgodność z oryginałem.

W dniu 3 marca 2006 r. (karty nr 70-74) Zakład Ubezpieczeń przekazał kopię pisma Dyrektora Biura Ubezpieczeń Indywidualnych i Samochodowych dotyczącego zmiany zasad rekalkulacji składki. Do zmiany działania Zakładu Ubezpieczeń pismem z dnia 6 marca 2006 r. (karty nr 75-77) ustosunkował się Wnioskodawca, który stwierdził, iż wprowadzenie wytycznych, zgodnie z którymi Zakład Ubezpieczeń uwzględnia zniżki przysługujące nabywcy oraz zwwyżki go obciążające w ramach przeprowadzanej rekalkulacji składki, co skutkuje pobraniem dopłaty od nabywcy (jeżeli przeliczona składka należna jest wyższa od składki opłaconej przez zbywcę pojazdu), bądź też (jeżeli przeliczona składka należna jest niższa od składki opłaconej przez zbywcę pojazdu) dokonaniem zwrotu na rzecz nabywcy jest zgodne z oczekiwaniami Rzecznika Ubezpieczonych w zakresie ochrony interesów klientów usług ubezpieczeniowych w ramach umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Jednocześnie Wnioskodawca podtrzymał opinię odnośnie do bezprawności działania Spółki, podkreślając, iż zmianę stanowiska przez Zakład Ubezpieczeń „*należy traktować za przyznanie, że dotychczasowa praktyka Ubezpieczyciela nie była prawidłowa, w przeciwnym razie Zakład Ubezpieczeń (...) nadal podtrzymywałby dotychczasowe stanowisko w sprawie rekalkulacji składki*”.

W związku z przekazaniem stanowisk Zakładu Ubezpieczeń oraz Wnioskodawcy, pismem z dnia 10 marca 2006 r. (karty nr 78-80), Prezes Urzędu ponownie zawiadomił Zakład Ubezpieczeń oraz Wnioskodawcę o zakończeniu postępowania dowodowego

w przedmiotowej sprawie. Jednocześnie został wyznaczony 7 dniowy termin na zapoznanie się stron z aktami niniejszej sprawy. Pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń zapoznał się z aktami sprawy w dniu 16 marca 2006 r. (karty nr 81-82), natomiast pełnomocnik Rzecznika Ubezpieczonych w 27 marca 2006 r. (karta nr 84).

W dniu 23 marca 2006 r. (karta nr 83), Zakład Ubezpieczeń, podtrzymał dotychczas prezentowane stanowisko.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje.

Zakład Ubezpieczeń w ramach prowadzonej działalności ubezpieczeniowej zawiera z konsumentami m.in. umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Zasady zawierania i wykonywania umów obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych zostały określone w ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK. Zgodnie z art. 23 ust. 1 tej ustawy, posiadacz pojazdu mechanicznego jest obowiązany zawrzeć umowę obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem posiadanego przez niego pojazdu. Umowa taka zawierana jest na okres 12 miesięcy, z wyjątkiem sytuacji, określonych w ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK. Stosownie do brzmienia art. 31 ust. 1 ustawy, w razie zbycia pojazdu mechanicznego, którego posiadacz zawarł umowę ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, na nabywcę pojazdu przechodzą prawa i obowiązki zbywcy wynikające z tej umowy. Umowa ubezpieczenia ulega rozwiązaniu z upływem okresu, na który została zawarta, chyba że nabywca wypowie ją przed upływem 30 dni od dnia nabycia pojazdu mechanicznego. Jeżeli nabywca nie wypowie tej umowy, to – zgodnie z przepisem art. 31 ust. 2 o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK w brzmieniu z dnia 19 sierpnia 2005 r. (data wystąpienia Rzecznika Ubezpieczonych z wnioskiem o wszczęcie postępowania w przedmiotowej sprawie) - zakład ubezpieczeń był zobowiązany do dokonania ponownej kalkulacji należnej składki z tytułu udzielanej ochrony ubezpieczeniowej, poczynając od dnia zbycia pojazdu, z uwzględnieniem zniżek przysługujących nabywcy oraz zwyczaj go obciążających, w ramach obowiązującej taryfy składek.

Spółka dokonywała ponownej kalkulacji składki w każdym przypadku, gdy nabywca pojazdu, który nie wypowiedział w terminie 30 dni od daty nabycia pojazdu umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych i korzystał, jako następca prawny, z umów ubezpieczenia OC zbywcy. Po przeprowadzeniu ponownej kalkulacji Zakład Ubezpieczeń:

a) dochodził dopłaty różnicy składki od nabywcy w przypadku gdy składka należna ustalona wg kryteriów przysługującej tej osobie była wyższa od składki opłaconej przez zbywcę pojazdu,

b) nie zwracał części składki nabywcy, gdy składka należna od nabywcy (za okres po dniu sprzedaży pojazdu) była niższa od składki opłaconej przez zbywcę za dany okres.

W dniu 1 stycznia 2006 r. weszła w życie ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK, ustawy o działalności ubezpieczeniowej oraz ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz.U. Nr 167, poz. 1396), która zmieniła brzmienie przepisu art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK. Obecnie obowiązuje on w brzmieniu: „*W razie niewypowiedzenia przez nabywcę pojazdu umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych (...), zakład ubezpieczeń może dokonać ponownej kalkulacji należnej składki z tytułu udzielanej ochrony ubezpieczeniowej, poczynając od dnia zbycia pojazdu,*

z uwzględnieniem zniżek przysługujących nabywcy oraz zwwyżek go obciążających, w ramach obowiązującej taryfy składek. W przypadku gdy nabywca pojazdu złoży wniosek o dokonanie ponownej kalkulacji należnej składki, zakład ubezpieczeń jest obowiązany do jej dokonania.”

W dniach 13-14 lutego br. Zakład Ubezpieczeń przekazał do wszystkich jednostek organizacyjnych TUiR Warta S.A. wytyczne, regulujące tryb postępowania w wypadku dokonywania przez zakład ubezpieczeń ponownej kalkulacji składki z tytułu udzielanej ochrony ubezpieczeniowej, o której mowa w art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK. Zgodnie z tymi wytycznymi, „*uwzględnienie zniżek przysługujących nabywcy oraz zwwyżek go obciążających w ramach przeprowadzanej rekalkulacji składki winno skutkować pobraniem dopłaty od nabywcy (jeżeli przeliczona składka należna jest wyższa od składki opłaconej przez zbywcę pojazdu), bądź też (jeżeli przeliczona składka należna jest niższa od składki opłaconej przez zbywcę pojazdu) dokonaniem zwrotu na rzecz nabywcy.”* Stosownie zatem do wytycznych, Zakład Ubezpieczeń dokonuje zwrotu części składki na rzecz nabywcy, jeżeli przeliczona składka należna jest niższa od składki opłaconej przez zbywcę pojazdu.

W toku postępowania przed Prezesem Urzędu, stanowisko odnośnie do interpretacji przepisów art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK oraz art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej przedstawiło Ministerstwo Finansów. W piśmie z dnia 23 grudnia 2005 r. (przekazanym do UOKiK w dniu 28 grudnia 2005 r.; karty nr 45-47) Ministerstwo Finansów wyjaśniło, iż „*w przypadku gdy nabywca pojazdu będzie korzystał z umowy ubezpieczenia OC zbywcy (nie wypowie jej w ciągu 30 dni od dnia nabycia pojazdu), zakład ubezpieczeń dokonuje ponownej kalkulacji należnej składki. Ponadto, na podstawie art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, zakład ubezpieczeń jest zobowiązany do każdorazowego dokonania ponownej kalkulacji należnej składki z tytułu udzielonej ochrony ubezpieczeniowej, poczynając od dnia zbycia pojazdu, uwzględniając zniżki przysługujące nabywcy oraz zwwyżki go obciążające, w ramach obowiązujących taryf składek. Przepis ten nie ma charakteru fakultatywnego – nie przewiduje możliwości rekalkulacji składki przez zakład ubezpieczeń, tylko nakłada na ten zakład obowiązek dokonania takiej rekalkulacji. Wskazane w ust. 2 art. 31 ww. ustawy, uwzględnienie zniżek przysługujących nabywcy oraz zwwyżek go obciążających, w ramach przeprowadzonej kalkulacji, do której ubezpieczyciel jest zobowiązany, skutkuje dokonaniem zwrotu składki opłaconej nabywcy (jeśli ma on zniżki wyższe niż zbywca), bądź żądaniem zakładu ubezpieczeń od nabywcy dopłaty (jeżeli składka należna jest wyższa od opłaconej przez zbywcę pojazdu). Należy stwierdzić, iż celem ponownej kalkulacji składki z tytułu udzielanej przez ubezpieczyciela ochrony ubezpieczeniowej, jest doprowadzenie do stanu, w którym nabywca pojazdu będzie opłacał składkę na poziomie adekwatnym do ryzyka ubezpieczeniowego przyjmowanego przez zakład ubezpieczeń w związku ze zmianą stanu posiadania danego pojazdu. Przepisy ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych wprawdzie nie zawierają bezpośrednich regulacji, na podstawie których zakład ubezpieczeń jest zobowiązany do zwrotu części składki, to jednak niedokonanie rozliczenia tej składki z nabywcą pojazdu może zostać uznane, na gruncie przepisów kodeksu cywilnego, za bezpodstawne wzbogacenie zakładu ubezpieczeń kosztem tego nabywcy. Trzeba jednoznacznie zaznaczyć, iż zapisany wprost w art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK obowiązek dokonania przez zakład ubezpieczeń ponownej kalkulacji należnej składki z tytułu udzielanej ochrony ubezpieczeniowej, powinien skutkować przeprowadzeniem takiej rekalkulacji, której konsekwencją jest uwzględnienie zniżek przysługujących nabywcy bądź zwwyżek go obciążających oraz zwrot części składki bądź żądanie jej dopłaty.”*

Stanowiska stron postępowania

Zdaniem Wnioskodawcy, kwestionowana praktyka Zakładu Ubezpieczeń mogła naruszać jego obowiązek w zakresie prawidłowego ustalania składki za w/w ubezpieczenie oraz stanowić działanie niezgodne z przepisami art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK oraz art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Jak podnosił Wnioskodawca, ustawodawca w art. 31 ust. 2 o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK nakłada na zakład ubezpieczeń obowiązek dokonania ponownej kalkulacji składki należnej dla nabywcy pojazdu – jeżeli nabywca nie wypowiedzie umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych w terminie 30 dni od daty nabycia pojazdu. Zgodnie z brzmieniem przepisu ponowna kalkulacja składki powinna uwzględniać zniżki oraz zwwyżki obciążające nabywcę pojazdu. Konsekwencją tych działań powinno być dostosowanie wysokości należnej składki od nabywcy do poziomu wynikającego z systemu taryf w danym zakładzie ubezpieczeń.

Zdaniem Wnioskodawcy, przepis art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK jest bezwzględnie obowiązujący, a zatem Zakład Ubezpieczeń względem każdego nabywcy, zarówno bardziej szkodowego jak i mniej szkodowego jest zobowiązany dokonać ponownej kalkulacji i rozliczenia płatności składki w przypadku nie wypowiedzenia przez niego umowy w określonym ustawowo terminie.

Z analizy skarg otrzymywanych przez Rzecznika Ubezpieczonych wynikało, że Zakład Ubezpieczeń stosuje odmienne i nierówne kryteria w tym zakresie – ponowna kalkulacja jest dokonywana wyłącznie w sytuacji, gdy szkodowość nabywcy kształtuje się na wyższym poziomie niż szkodowość zwykcy pojazdu. W tym przypadku Zakład Ubezpieczeń ustala i dochodzi wyższej składki dla nabywcy jako strony umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Działanie to – zdaniem Wnioskodawcy – jest zgodne z art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK. Natomiast niezgodną z dyspozycją przepisu art. 31 ust. 2 praktykę Zakład Ubezpieczeń przyjmuje w przypadkach, gdy zwykcy pojazdu towarzyszy wysoki poziom skalkulowanej dla niego składki, a nabywcy pojazdu obliczono składkę na niższym poziomie. Zakład Ubezpieczeń w opisanym przypadku nie dokonuje zwrotu części składki.

W ocenie Wnioskodawcy, obowiązek rekalkulacji składki nie koliduje z podnoszoną przez Zakład Ubezpieczeń zasadą zachowania ciągłości ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, a stanowi tylko o obowiązku weryfikacji składki poprzez jej ponowną kalkulację względem nabywcy auta, dostosowując jej wysokość do taryfy składek. Przesłanką obowiązku tego działania (ponownej kalkulacji) jest nabycie pojazdu i fakt nie wypowiedzenia przez nabywcę umowy ubezpieczenia zawartej przez poprzedniego posiadacza pojazdu mechanicznego.

Dodatkowo, z punktu widzenia prawa cywilnego, działanie Zakładu Ubezpieczeń, może – zdaniem Wnioskodawcy – prowadzić do bezpodstawnego wzbogacenia po stronie Zakładu Ubezpieczeń kosztem konsumentów korzystających z ich usług, którym jest nadpłacona składka ubezpieczeniowa.

Ponadto, w ocenie Wnioskodawcy, opisanie działanie Spółki jest niezgodne z przepisem art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej, zgodnie z którym składka ubezpieczeniowa powinna być ustalana według kryteriów przedstawionych w ogólnych warunkach ubezpieczenia, zwłaszcza w zakresie zniżek lub podwyższeń kwot zasadniczych. Wnioskodawca podkreślał, iż w przepisie art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej ustawodawca przedstawił generalne zasady kalkulacji składki ubezpieczeniowej uwzględniając czynnik bonus/malus niezależnie od rodzaju ubezpieczenia. W przytoczonym przepisie – zdaniem Wnioskodawcy – ustawodawca wskazał adresata ponownej kalkulacji składki, którym jest nabywca pojazdu, w ramach ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.

Wnioskodawca zwrócił uwagę, iż ubezpieczenie OC posiadaczy pojazdów mechanicznych stanowi umowę ubezpieczenia uregulowaną ustawowo, której warunki określone zostały w art. 23-43 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK. Wszystkie prawa i obowiązki stron umowy ubezpieczenia, w tym także prawo do ponownej kalkulacji składki są określone we wskazanych wyżej normach prawnych, a odstępstwa od tych zasad, mające charakter powszechnej praktyki ze strony Zakładu Ubezpieczeń, godzą w interesy konsumentów jako słabszej strony umowy.

Zakład Ubezpieczeń podniósł, iż zarzucana mu praktyka, stosowana przy rekalkulacji składki, nie może być uznana za bezprawną z uwagi na brak odpowiednich regulacji prawnych, na podstawie których Zakład Ubezpieczeń byłby zobowiązany do zwrotu części składki. Spółka powoływała się na przepis art. 41 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK (*„Zwrot składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia przysługuje (...) w przypadku: 1) wyrejestrowania pojazdu mechanicznego lub udokumentowania trwałej i zupełnej utraty posiadania pojazdu mechanicznego w okolicznościach niepowodujących zmiany posiadacza, z uwzględnieniem art. 79 ust. 1 pkt 5 ustawy - Prawo o ruchu drogowym; 2) odstąpienia od umowy w przypadku określonym w art. 29 ust. 3; 3) rozwiązania się umowy w związku z jej wypowiedzeniem przez nabywcę pojazdu w przypadku określonym w art. 31 ust. 1 - zwrot składki przysługuje zbywcy pojazdu; 4) rozwiązania się umowy w związku z jej wypowiedzeniem przez właściciela pojazdu w przypadku określonym w art. 31 ust. 4 - zwrot składki przysługuje posiadaczowi, który zawarł umowę ubezpieczenia.”*), który w przypadku sprzedaży pojazdu przewiduje zwrot składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia jedynie w przypadkach określonych w art. 31 ust. 1 i 4 tej ustawy. Wprowadzona ustawą z dnia 8 lipca 2005 r. nowelizacja artykułu 41 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK dookreśliła, iż zwrot składki przysługuje zbywcy pojazdu. Jak podnosił Zakład Ubezpieczeń, unormowana ustawowo kategoria zwrotu składki odnosi się jednoznacznie do sytuacji, w której dochodzi do wcześniejszego rozwiązania umowy ubezpieczenia i która nie budzi kontrowersji w zakresie podstawy dokonania takiego rozliczenia. Zdaniem Spółki, brak jest natomiast jakichkolwiek uregulowań prawnych dotyczących powiązania faktu ponownej kalkulacji składki po sprzedaży pojazdu (do której Zakład Ubezpieczeń jest zobowiązany) z koniecznością dokonywania jakichkolwiek rozliczeń składkowych o charakterze zwrotu (w przypadku gdy umowa ubezpieczenia nie uległa rozwiązaniu i trwa nadal).

W dniu 23 marca 2006 r. (karta nr 83), Zakład Ubezpieczeń, podtrzymał dotychczas prezentowane stanowisko, iż niedokonywanie zwrotu składki na rzecz nabywcy, nie naruszało bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa. Jednocześnie, odnosząc się do stanowiska Wnioskodawcy, przedstawionego w dniu 10 marca 2006 r. (karty nr 75-77), Spółka podkreśliła, iż odwołanie się do uregulowań prawnych natury ogólnej (głównie przepisów kodeksu cywilnego), *„nie może być podstawą do formułowania kategoriycznego zarzutu w stosunku do jakiegokolwiek podmiotu w jakimkolwiek postępowaniu, w szczególności w ramach postępowania o charakterze administracyjno-prawnym.”* Zakład Ubezpieczeń nie zgodził się również z twierdzeniem Wnioskodawcy, iż stanowisko Ministra Finansów w sprawie uznać można za „pogląd autorytatywny”, a zmiany wprowadzone do wytycznych nie świadczą o nieprawidłowościach w dotychczasowej działalności Zakładu Ubezpieczeń.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów reguluje zasady i tryb przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów, co wynika z treści jej art. 1 ust. 2. Zgodnie z art. 23a ust. 1 uokik, przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów

rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów wymaga zatem spełnienia dwóch przesłanek:

- a. Bezprawności działania,
- b. Naruszenia zbiorowego interesu konsumentów.

Bezprawność jest cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa. Dla ustalenia bezprawności działania konieczne jest ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa.

Obowiązek dokonania ponownej kalkulacji składki (z uwzględnieniem zniżek oraz zwyczaj obciążających nabywcę pojazdu) należnej dla nabywcy pojazdu – jeżeli nie wypowiedział umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych w terminie 30 dni od daty nabycia pojazdu - był jednym z obowiązków nałożonych na przedsiębiorcę z mocy regulacji ustawowych, tj. przepisów art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK oraz art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Powołane wyżej przepisy ustaw były bezwzględnie obowiązujące. Zatem Zakład Ubezpieczeń względem każdego nabywcy był zobowiązany do dokonania ponownej kalkulacji i pobrania dopłaty lub zwrotu części składki w przypadku nie wypowiedzenia przez niego umowy w określonym ustawowo terminie.

Zgodnie z brzmieniem przepisu art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK ponowna kalkulacja składki powinna była uwzględniać zniżki oraz zwyczaj obciążające nabywcę pojazdu. Konsekwencją tych działań powinno być dostosowanie wysokości należnej składki od nabywcy do poziomu wynikającego z systemu taryf w danym zakładzie ubezpieczeń. Nabywca pojazdu powinien bowiem – w myśl powoływanych wyżej przepisów – opłacać składkę na poziomie adekwatnym do ryzyka ubezpieczeniowego przyjmowanego przez zakład ubezpieczeń w związku ze zmianą stanu posiadania danego pojazdu. Przepisy ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK wprawdzie nie zawierały bezpośrednich regulacji, na podstawie których zakład ubezpieczeń był zobowiązany do zwrotu części składki, to jednak niedokonanie rozliczenia tej składki z nabywcą pojazdu należało uznać, na gruncie przepisów kodeksu cywilnego (art. 405 i nast.), za bezpodstawne wzbogacenie Zakładu Ubezpieczeń kosztem tego nabywcy. Takie stanowisko zajęło również Ministerstwo Finansów w piśmie z dnia 23 grudnia 2006 r.

Spółka stosowała odmienne i nierówne kryteria w tym zakresie - nierówność w traktowaniu nabywców pojazdów polegała na dokonaniu ponownej kalkulacji składki i rozliczeniu finansowym z nabywcą wyłącznie w sytuacji, gdy składka należna dla nabywcy pojazdu kształtowała się na wyższym poziomie niż składka należna zbywcy pojazdu.

W opinii Prezesa Urzędu, brak dokonania przez Zakład Ubezpieczeń zwrotu części składki na rzecz nabywcy pojazdu, gdy składka jemu przypisana była niższa od uprzednio pobranej od zbywcy pojazdu w ramach ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, naruszał obowiązek Zakładu Ubezpieczeń w zakresie prawidłowego ustalania składki za w/w ubezpieczenie poprzez działanie niezgodne z przepisami art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK oraz art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

Od dnia 1 stycznia 2006 r., ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK nakłada obowiązek dokonania ponownej kalkulacji składki należnej dla nabywcy pojazdu (z uwzględnieniem zniżek oraz zwyczaj obciążających nabywcę pojazdu), jeżeli nabywca wystąpi z wnioskiem o ponowne wyliczenie składki. W sytuacji, gdy nabywca nie wystąpi z takim wnioskiem, ustawodawca pozostawia zakładom ubezpieczeń dowolność działania.

Jednakże, mając na uwadze przyjętą przez Zakład Ubezpieczeń interpretację obowiązku ponownej kalkulacji składki (tj. iż przepisy obligują jedynie do ponownego wyliczenia

składki, natomiast nie zobowiązują do stosownych rozliczeń finansowych), w okresie od dnia 1 stycznia do 14 lutego 2006 r. (tj. do dnia przekazania wszystkim oddziałom Spółki informacji o wprowadzeniu nowych wytycznych, regulujących tryb postępowania w wypadku dokonywania ponownej kalkulacji należnej składki) Zakład Ubezpieczeń nierówno traktował ubezpieczających i - pomimo obowiązku ponownej kalkulacji składki na wniosek nabywcy – nie zwracał części składki, gdy składka jemu przypisana była niższa od uprzednio pobranej od zbywcy pojazdu w ramach ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. W toku postępowania przed Prezesem Urzędu, Spółka nie udowodniła, iż w okresie od 1 stycznia do 14 lutego 2006 r. zwracała część składki na wniosek nabywcy pojazdu.

Prezes Urzędu podzielił stanowisko Wnioskodawcy, iż obowiązek rekalkulacji składki nie koliduje z podnoszoną przez Zakład Ubezpieczeń zasadą zachowania ciągłości ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, a stanowi tylko o obowiązku weryfikacji składki poprzez jej ponowną kalkulację względem nabywcy auta, dostosowując jej wysokość do taryfy składek. Przesłanką obowiązku tego działania (ponownej kalkulacji) jest nabycie pojazdu i fakt nie wypowiedzenia przez nabywcę umowy ubezpieczenia zawartej przez poprzedniego posiadacza pojazdu mechanicznego. Ubezpieczenie OC posiadaczy pojazdów mechanicznych stanowi umowę ubezpieczenia uregulowaną ustawowo, której warunki określone zostały w art. 23-43 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK. Wszystkie prawa i obowiązki stron umowy ubezpieczenia, w tym także prawo do ponownej kalkulacji składki są określone we wskazanych wyżej normach prawnych, a odstępstwa od tych zasad, mające charakter powszechnej praktyki ze strony Zakładu Ubezpieczeń godziły w interesy konsumentów jako słabszej strony umowy.

Należy podnieść, iż Prezes Urzędu nie podzielił opinii Zakładu Ubezpieczeń dotyczącej obowiązku stosowania art. 31 ust. 2 tylko w sytuacji, gdy Spółka uwzględnia zwyczajki przysługujące nabywcy pojazdu. Zakład Ubezpieczeń podnosił, iż cytowany przepis nie daje możliwości zwrotu należnej składki, bowiem żaden przepis wprost nie stanowi, w jaki sposób zakład ubezpieczeń mógłby jej dokonać. Zdaniem Spółki - przepisy art. 31 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK oraz art. 18 ustawy o działalności ubezpieczeniowej, nakładające odpowiednio obowiązek rekalkulacji składki z uwzględnieniem zwyczajek oraz zniżek przysługujących nabywcy pojazdu oraz ustalania składki według kryteriów przedstawionych w ogólnych warunkach ubezpieczenia, zwłaszcza w zakresie zniżek lub podwyższeń kwot zasadniczych - nie stanowiły podstawy do zwrotu składki w przypadku nabywcy, któremu przysługują zniżki w związku z zawarciem umowy ubezpieczenia OC. Przedstawiony pogląd prowadziłby do konkluzji, iż nie istniała również podstawa do pobierania dodatkowej składki od nabywcy, który powinien zapłacić składkę wyższą niż zbywca pojazdu. Przepisy bowiem nie stanowiły wprost, iż w przypadku, gdy składka należna nabywcy ma być wyższa, Zakład Ubezpieczeń ma prawo do pobrania dodatkowej opłaty.

W opinii Prezesa Urzędu nie można również podzielić stanowiska Zakładu Ubezpieczeń o możliwości zwrotu składki wyłącznie na rzecz zbywcy pojazdu. Potwierdzeniem tezy Zakładu Ubezpieczeń ma być przepis art. 41 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK, który reguluje kwestię zwrotu składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia. Należy jednakże podnieść, iż powołany przepis nie dotyczy sytuacji, która jest przedmiotem postępowania (określa obowiązek Spółki w przypadku niewykorzystania umowy ubezpieczenia, natomiast przedmiotem postępowania jest sytuacja gdy nabywca korzysta z ochrony ubezpieczeniowej, wynikającej z umowy zawartej przez zbywcę pojazdu).

Zdaniem Prezesa Urzędu, nierówne traktowanie nabywców pojazdów, którzy nie wypowiedzieli umowy OC stanowiło naruszenie przepisów art. 31 ust. 2 ustawy

o ubezpieczeniach obowiązkowych, UFG i PBUK oraz art. 18 ust. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

Zbiorowy interes konsumentów oznacza, iż bezprawne działanie przedsiębiorców dotyczy lub może dotyczyć nieograniczonej liczby konsumentów. Zgodnie z przepisami ustawy uokik, nie stanowi zbiorowego interesu konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów oznacza zatem narażenie na uszczerbek interesów znacznej grupy lub wszystkich konsumentów, poprzez stosowaną przez przedsiębiorcę praktykę, obejmującą tak działania, jak i zaniechania. Ponadto, godzenie w zbiorowe interesy konsumentów może polegać zarówno na ich naruszeniu, jak i zagrożeniu im.

Do stwierdzenia naruszenia zbiorowych interesów konsumentów istotne jest ustalenie, iż konkretne działanie przedsiębiorcy nie ma ściśle określonego adresata, lecz jest kierowane do nieoznaczonego z góry kręgu podmiotów. Jednakże jak podnosi się w doktrynie, w pojęciu praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów mieści się także działanie przedsiębiorcy skierowane wprawdzie do oznaczonych (zindywidualizowanych), ale za to dostatecznie licznych konsumentów, o ile przy tym konsumentów tych łączy jakaś wspólna cecha rodzajowa. Wówczas bowiem poszkodowana zostaje pewna grupa konsumentów, nie będąca jedynie – z punktu widzenia przedsiębiorcy stosującego daną praktykę – zbiorowością przypadkowych jednostek, lecz stanowiącą określoną i odrębną kategorię konsumentów, reprezentującą w znacznym stopniu wspólne interesy.¹

W niniejszej sprawie został naruszony interes ekonomiczny każdego nabywcy pojazdu, który nie wypowiedział zawartej przez zbywcę pojazdu z Zakładem Ubezpieczeń - umowy OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Nabywca narażony był bowiem na nierówne traktowanie, tj. Spółka rekalkulowała wysokość składki wyłącznie w sytuacji, gdy nabywca zobowiązany był do dopłaty różnicy składki a należna składka kształtowała się na wyższym poziomie niż składka należna od zbywcy pojazdu. Skutkami działań Zakładu Ubezpieczeń dotknięci byli wszyscy nabywcy pojazdu, którzy nie wypowiedzieli umowy ubezpieczenia OC zawartej przez zbywcę pojazdu z Zakładem Ubezpieczeń. Powtarzalność zakwestionowanej praktyki została ponadto potwierdzona przez samą Spółkę.

Podsumowując należy stwierdzić, że działania Zakładu Ubezpieczeń, określone w petitum, miały charakter bezprawny, godziły bezpośrednio w interesy najsłabszych uczestników rynku – konsumentów i stanowiły praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na nierównym traktowaniu ubezpieczających jako strony umowy ubezpieczenia w związku z brakiem dokonania przez Zakład Ubezpieczeń zwrotu części składki na rzecz nabywcy pojazdu, gdy składka jemu przypisana jest niższa od uprzednio pobranej od zbywcy pojazdu w ramach ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, przez co naruszały obowiązek zakładu ubezpieczeń w zakresie prawidłowego ustalania składki za w/w ubezpieczenie poprzez działanie niezgodnym z przepisami ww. ustaw.

Podjęcie przez Spółkę stosownych działań, tj. wprowadzenie nowych wytycznych uwzględniających zarówno zwwyżki, jak i zniżki przysługujące nabywcy w ramach przeprowadzanej rekalkulacji składki, nie wyłącza możliwości stwierdzenia przez Prezesa Urzędu, iż działania Zakładu Ubezpieczeń stanowiły praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

¹ M. Szydło, Publicznoprawna ochrona zbiorowych interesów konsumentów, Monitor Prawniczy 2004/17/791.

Fakt zaprzestania stosowania przez Zakład Ubezpieczeń postępowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów czyni jednak zasadnym oparcie rozstrzygnięcia o art. 23e ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zgodnie z którym „*nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 23a (ust. 1). (...) Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania (ust. 2).*” Wobec wprowadzenia przez Spółkę postępowania nowych wytycznych, regulujących tryb postępowania w wypadku dokonywania ponownej kalkulacji należnej składki, zdaniem Prezesa Urzędu, należy uznać, iż praktyka określona w sentencji niniejszej Decyzji została przez Zakład Ubezpieczeń zaniechana.

W związku z powyższym, z uwagi na fakt, iż działanie Spółki nie narusza w dacie orzekania przepisu art. 23a uokik uzasadnione jest zakończenie prowadzonego postępowania rozstrzygnięciem wydanym na podstawie art. 23e ww. ustawy.

W tym stanie należało zatem uznać działania Zakładu Ubezpieczeń za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzić zaniechanie jej stosowania.

Wobec powyższego Prezes Urzędu orzekł jak w sentencji.

Od niniejszej decyzji, na podstawie art. 78 ust. 1 uokik w związku z art. 479²⁸ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów za pośrednictwem Prezesa Urzędu, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia.

Z up. Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
p.o. Zastępcy Dyrektora
Departamentu Polityki Konsumentckiej
Monika Stec

Otrzymują:

1.

TUiR Warta S.A.
ul. Chmielna 85/87
00-805 Warszawa

2.

Pan
Stanisław Rogowski
Rzecznik Ubezpieczonych
Al. Jerozolimskie 44
00-024 Warszawa

3.

a/a